

Azərbaycan iqtisadiyyatının diversifikasiya problemləri:

Maneələr və həlli yolları

İnqilab Əhmədov

01 iyun 2017, Bakı

Bir neçə provokativ fikir

- Diversifikasiya resursla zəngin ölkələrin 'ixtirasıdır'
- Diversifikasiya məqsəd ola bilməz
- Diversifikasiyalı iqtisadiyyat ilə yüksək artım tempi arasında birbaşa korrelyasiya yoxdur
- İqtisadi diversifikasiya təbii resursdan asılı hökumətlərin marağına ziddir

İqtisadi diversifikasiya

- İxracı diversifikasiya etməkdən daha asandır
- İri həcmli bazara məlik iqtisadiyyat üçün (məs. Rusiya) daha münasibdir
- Kiçik iqtisadiyyatlar daxili bazarın məhdudluğu problemi ilə üzləşir
- Xidmət sektorunun inkişafı daha asan olur

İxrac diversifikasiyası

- Həyata keçirmək daha çətinidir
- Kiçik iqtisadiyyatlar üçün daha vacibdir
- External amillərdən asılıdır
- Siyasi amillər böyük önəm daşıyır
- İnsan kapitalına investisiya mühümdür

Horizontal diversifikasiya

- Konkret sahə seçilir (*məsələn neft kimyası*), preferensiya (*vergi dərəcəsinin aşağı salınması, subsidiya, gömrük rüsumlarından azadolma, birbaşa dövlət investisiyaları və s.*) yaradılır
- Bu sahədə fəaliyyət göstərən biznes ixracın aparıcı “oyunçusuna” çevrilir
- Nisbətən asan və sadədir, amma risk var ki, dövlət qayğısına daim ehtiyac olsun

Vertikal diversifikasiya

- Bütövlükdə biznes mühiti yaxşılaşdırılır, (məs. mülkiyyət hüququnun toxunulmazlığı istiqamətində sistemli addımlar) insan kapitalına sərmayə və s.
- Nəticə gec olacaq, risk var ki, islahatlar yarımçıq qalacaq və arzu edilən nəticəni verməyəcək.

Uğurlu diversifikasiya amilləri

- Açıq iqtisadiyyat
- Liberal iqtisadiyyat
- Qanunvericilik bazası
- Güclü institutlar və təkmil idarəetmə sistemi
- Səmərəli və çevik təhsil sistemi
- Kadr potensialı

Azərbaycanda diversifikasiya həmlələri

2 mərhələ və fərqli maneələr:

I mərhələ (2004-2014)

II mərhələ (2015-ci ildən bəri)

Əsas Şərtləndirici amillər

- Makroiqtisadi siyasət
- Siyasi dəstək
- Diversifikasiya modelinin seçimi
- İnfrastruktur
- Kadr potensialı

Artım dövründə maneələr

- Holland sindromu
- İnstitusional disbalans
- Siyasi dəstəyin olmaması
- Model seçimi problemi

Hazırda maneələr

Sərt pul-kredit siyasəti

Fiskal defisit

İnstitusional problemlər

Biznes mühiti (etimad və etibar)

Diversifikasiya üçün münbit şərait

Devalvasiya və ucuz manat

Hökumətin liberallaşdırıcı, tənzimləyici və struktur/idarəetmə dəyişiklikləri

Ucuz işçi qüvvəsinə qayıdış

Nəticə

- Hazırkı şərait diversifikasiyanı arzudan həyati zərurətə çevirib
- Uğurlu diversifikasiyanın qarşısında ən böyük maneə mövcud idarəetmə sistemidir
- Makroiqtisadi paradiqma dəyişilməlidir
- İnvestisiyanın hədəfi əsas kapital yox, insan kapitalı olmalıdır

Tövsiyyələr

- **İqtisadi xarakterli addımlar:**

Sərt pul–kredit siyasətini tədricən yumşaq monetar siyasətlə əvəzləməli

Vergi yükünü azaltmalı

Neft Fondunun büdcəyə transferlərini artırmalı

Biznes mühitini yaxşılaşdırılmalı

Tövsiyyələr

- **Siyasi xarakterli addımlar:**

Xüsusi qərar (fərman)

Siyasi dəstək

Rəqabət mühitinin bərpası

Mülkiyyət hüququnun qorunması

Tövsiyyələr

- Uğurlu biznes nümunələrinin təqdimatı
- Beynəlxalq institutların hökumətə tövsiyyələrinin ictimai müzakirəsi

Təşəkkür edirəm!